BESLUT

Datum	Dnr	Sid
2025-10-28	3842-2024	1 (5)

Justitieombudsmannen
Thomas Norling

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd i Stockholms kommun får kritik för brister i verkställigheten av en insats enligt LSS samt för att ha brustit i service och tillgänglighet

Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA, som är far till BB, på Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning i Stockholms kommun och framförde bl.a. att BB:s rätt till insatsen bostad med särskild service för vuxna enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, inte hade tillgodosetts. AA uppgav också att förvaltningen inte hade återkommit när han försökte få kontakt.

Tillsammans med anmälan till JO gav AA in vissa e-postmeddelanden.

Utredning

JO hämtade in handlingar i BB:s ärende. Därefter begärde JO att Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd i Stockholms kommun skulle yttra sig över handläggningen av BB:s ärende avseende insatsen bostad med särskild service för vuxna enligt LSS under perioden september till och med december 2023. Nämnden skulle också svara på vissa frågor.

I sitt yttrande redogjorde nämnden för handläggningen av ärendet.

AA kommenterade yttrandet.

Bedömning

Rättsliga utgångspunkter

I LSS finns bestämmelser om insatser för särskilt stöd och särskild service till vissa personer med funktionsnedsättning. Den som omfattas av lagen har rätt till vissa insatser om han eller hon behöver sådan hjälp i sin livsföring och behovet inte tillgodoses på annat sätt. Målet med LSS är att den enskilde ska få möjlighet att leva som andra. (Se 1, 5 och 7 §§ LSS.)

LSS är en rättighetslag. Det innebär att den enskilde kan kräva de rättigheter som anges i lagen. Detta kan jämföras med socialtjänstlagen (2025:400), SoL,

som inte ger den enskilde en absolut rätt till en viss bestämd insats (prop. 1992/93:159 s. 50). Jag har i ett tidigare beslut mer utförligt redovisat vad det innebär att LSS är en rättighetslag (se JO:s beslut den 13 februari 2025, dnr 5244-2023).

Verksamhet enligt LSS ska vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och integritet. Den enskilde ska i största möjliga utsträckning ges inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor. Insatserna ska anpassas till mottagarens individuella behov (se 6 och 7 §§ LSS).

I förarbetena till LSS anges också att insatserna bör utformas så att de svarar mot den enskildes aktuella situation. Den enskilde ska ha ett direkt inflytande, både i planeringen och utformningen av insatsen och i genomförandet av den. (Se prop. 1992/93:159 s. 50.)

En av insatserna enligt LSS är bostad med särskild service för vuxna (se 9 § 9 LSS). Beslut om insatser gäller omedelbart (se 27 § fjärde stycket LSS). Det betyder att nämnden är skyldig att genast verkställa sitt beslut. Nämnden ansvarar sedan under beslutets giltighetstid för att verkställighet fortsatt sker.

Enligt 6 § förvaltningslagen (2017:900), FL, ska en myndighet se till att kontakterna med enskilda blir smidiga och enkla. Myndigheten ska lämna den enskilde sådan hjälp att han eller hon kan ta till vara sina intressen. Hjälpen ska ges i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet. Den ska ges utan onödigt dröjsmål. En myndighet ska vidare enligt 7 § FL vara tillgänglig för kontakter med enskilda och informera allmänheten om hur och när sådana kan tas.

Nämndens handläggning av BB:s ärende

Av utredningen i ärendet framgår bl.a. följande. Nämnden hade beviljat BB insatsen bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 9 LSS. Beslutet gällde till och med den 30 september 2023. Den 7 september 2023 ägde ett möte rum med bl.a. tjänstemän från förvaltningen och BB:s föräldrar samt hans förvaltare. Föräldrarna förmedlade att BB inte ville bo kvar på det boende där insatsen verkställdes eftersom han kände sig rädd och ledsen där. Han ville flytta till ett annat boende. BB bodde vid tidpunkten för mötet hos föräldrarna. AA har i sitt yttrande till JO anfört att samtliga medverkande vid mötet var överens om att föräldrarna temporärt skulle ombesörja BB:s boende till dess nämnden hittade ett permanent och tryggt boende. Den 18 september 2023 var handläggaren i kontakt med BB:s förvaltare, som uppgav att han inte motsatte sig föräldrarnas önskemål om att hitta ett nytt boende till BB Den 22 september 2023 förlängde nämnden BB:s beslut om insatsen bostad med särskild service för vuxna till och med den 31 december 2023. Vid en kontakt mellan handläggaren och förvaltaren den 24 november 2023 meddelade handläggaren att förvaltaren nog skulle behöva ansöka om att få ärendet överflyttat till Norrtälje kommun med hänsyn till att BB bodde där. Några dagar senare ringde AA och frågade hur det

gick med BB:s ärende. Handläggaren informerade om att förvaltaren hade för avsikt att skriva BB på en ny folkbokföringsadress och AA uppgav då att detta frångick planeringen för BB Av journalanteckningen framgår att handläggaren föreslog möjligheten att ansöka om förhandsbesked i Lidingö stad där BB hade sin dagliga verksamhet. Den 31 december 2023 löpte beslutet om insats ut. Från det att BB lämnade boendet till det att beslutet om förlängning löpte ut verkställdes inte insatsen.

Nämnden har i sitt yttrande uppgett att bedömningen vid mötet i början av september 2023 var att BB kunde tillförsäkras goda levnadsvillkor på det boende som han redan hade och att ambitionen var att motivera honom att bo kvar där fram till att ett eventuellt nytt boende kunde erbjudas. I yttrandet anges också att när BB sade upp boendekontraktet med upphörande i oktober 2023 stod det klart att förvaltningen hade ett beslut som den inte verkställde.

Som jag inledningsvis har nämnt tillförsäkrar LSS enskilda som uppfyller lagens krav vissa rättigheter. När den enskilde har ett beslut om rätt till en viss insats enligt LSS ansvarar nämnden för att den enskilde verkligen får den insats som han eller hon har beviljats och att insatsen är av god kvalitet. Nämnden är skyldig att följa upp den beviljade insatsen. (Se prop. 2007/08:43 s. 13 och prop. 2009/10:131 s. 27.)

Att nämnden har beviljat den enskilde en boendeinsats är alltså inte tillräckligt, utan nämnden har att säkerställa att insatsen så länge den pågår tillförsäkrar den enskilde goda levnadsvillkor. Insatsen ska utformas så att den svarar mot den enskildes aktuella situation. Om den enskildes behov förändras under verkställigheten, kan det innebära att insatsen behöver utformas på annat sätt.

Nämnden har mycket riktigt konstaterat att den enskildes rätt till en insats inte påverkas av det faktum att han eller hon tackar nej till ett erbjudande om en viss bostad. Det kan också uppstå situationer när den enskilde efter en tid på ett boende uttrycker önskemål om att få flytta till ett annat boende eller begär att nämnden på något annat sätt ska ändra hur insatsen genomförs. Jag vill framhålla att den enskildes agerande eller synpunkter i fråga om en viss insats inte inverkar på rätten till själva insatsen. Nämnden ska se till att insatsen som har beviljats också verkställs utan dröjsmål.

När en person, som har en boendeinsats med stöd av LSS, lämnar ett boende kan nämnden alltså inte förhålla sig passiv. Nämnden måste försöka klarlägga situationen tillsammans med den enskilde. Jag har i ett tidigare beslut konstaterat att frågor om t.ex. rätten till inflytande och medbestämmande förbises av nämnderna (se JO:s beslut den 13 februari 2025, dnr 5244-2023). Nämnden har ett lika stort ansvar att se till att dessa delar av lagstiftningen uppfylls som när det gäller frågor av mer formell karaktär. Om den enskilde har synpunkter på hur insatsen verkställs får nämnden genom dialog med honom eller henne undersöka om det går att komma överens om formerna för insatsen. Den enskilde ska alltså i största möjliga utsträckning ges tillfälle till inflytande

och medbestämmande över insatsen. Detta innebär att nämnden måste vara lyhörd i förhållande till de behov som den enskilde ger uttryck för att ha. Om nämnden och den enskilde inte kan komma överens om hur insatsen ska utformas för att motsvara lagens krav får nämnden fatta ett beslut om utformningen. Ett sådant beslut kan överklagas och därmed bli föremål för domstolsprövning (se 27 § första stycket 1 LSS och prop. 1992/93:159 s. 189 f).

Frågan om huruvida insatsen som BB tillhandahölls vid det aktuella boendet uppfyllde lagens krav är en bedömningsfråga som jag inte uttalar mig om. Mina uttalanden avser nämndens hantering i den uppkomna situationen.

Jag konstaterar att nämnden i sitt yttrande har angett att ambitionen var att motivera BB att bo kvar. Såvitt kommit fram har nämnden dock från det att BB lämnade boendet till det att det aktuella beslutet löpte ut inte vidtagit några direkta åtgärder avseende hans boendesituation. Nämnden har förhållit sig passiv trots att BB under angiven period stod utan verkställd insats. Jag ser med allvar på detta. Nämnden förtjänar kritik för sin hantering av BB:s ärende.

Nämnden har i sitt yttrande även berört frågan om vad som kan anses vara skälig tid för att verkställa den typ av insats som BB var beviljad. Jag vill i sammanhanget understryka att det inte finns några bestämda tidsfrister för att verkställa beslut om insatser enligt LSS. Ett sådant beslut gäller omedelbart, vilket innebär att åtgärder måste vidtas utan dröjsmål och kontinuerligt till dess att beslutet har verkställts. Vad som kan anses vara en godtagbar tid för att verkställa en insats måste naturligtvis bedömas utifrån omständigheterna i det enskilda fallet.

Service och tillgänglighet

AA har i sin anmälan även framfört att han gjorde flera försök att kontakta nämnden via telefon och e-post under hösten och vintern 2023 för att höra hur arbetet med att hitta en ny bostad fortlöpte. Hans kontaktförsök var resultatlösa, med undantag för telefonsamtalet den 27 november 2023. Vid min granskning av dokumentationen i ärendet kan jag konstatera att det förhåller sig på det sätt som AA redogjort för. Nämnden ska även kritiseras för att ha brustit i service och tillgänglighet.

Övrigt

Jag har under de senaste åren meddelat en rad kritikbeslut när det gäller nämndens handläggning av LSS-ärenden. Så sent som i juni i år kritiserade jag nämnden för långsam handläggning i ett ärende om personlig assistans (se mitt beslut den 27 juni 2025, dnr 7743-2024). I februari 2025 riktade jag allvarlig kritik mot nämnden för bristande hantering av två domar i mål enligt LSS (se mitt beslut den 13 februari 2025, dnr 5244-2023). Jag utgår från att nämnden nu har vidtagit de åtgärder som krävs för att säkerställa en korrekt handläggning av ärenden enligt LSS. Jag kommer att följa upp detta i min fortsatta tillsyn.

Det som har kommit fram i övrigt ger inte anledning till någon åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av JO Thomas Norling. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Isabella Bjurling Willis har föredragit ärendet och tf. byråchefen Sandra Lundgren har deltagit i beredningen.